

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Бринцев В. Д.* Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади: монографія / В. Д. Бринцев ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 464 с.
2. *Марочкін І. Є.* Проблеми доступності судової влади: соціально-правовий аналіз / І. Є. Марочкін // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 1. – С. 30-35.
3. *Москвич Л. М.* Міжнародні стандарти ефективності судової системи та їх значення під час проведення судової реформи в Україні / Л. М. Москвич // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 2 (15). – С. 151-156.
4. *Прокопенко О. Б.* Проблеми становлення справедливої судової влади / О. Б. Бринцев // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 4. – С. 12-15.
5. *Фаткуллин Ф. И.* Проблемы теории государства и права / Ф. И. Фаткуллин. – Казань, 1987. – 328 с.

Деркачова Н. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВИ І ЦЕРКВИ У ВЧЕННІ М. Ф. ВЛАДИМИРСЬКОГО-БУДАНОВА

Видатний історик держави і права Михайло Флегонтович Владимирський-Буданов народився 11 травня 1836 році в селі Бороздине Веньовського повіту Тульської губернії. Своїми оригінальними працями здобув широке визнання і став визнаним авторитетом в дореволюційній історико-юридичній науці. Юристи та історики, оцінюючи заслуги М. Ф. Владимирського-Буданова в галузі вивчення історії права, називали його одним з “головних будівельників науки історії права” [1, с. 8]. При цьому вони підкреслювали, що вчений є “родоначальником нової західно-руської (української й білоруської) школи в історико-юридичній науці” [2, с. 35]. Науковий доробок вченого і сьогодні є фундаментом для розбудови вітчизняної історико-правової науки.

Предметом дослідження вченого були такі питання, як походження й сутність держави і права, виникнення і розвиток держави і права певних націй, дослідження історії міст, землеволодіння, заставне володіння на Україні, Білорусії та Литві у XVI сторіччі тощо. “Заставу” Михайло Флегонтович Владимирський-Буданов визначав, як “заставлення маєтку з передачею прав володіння і користування кредитором”, водночас відмічаючи неможливість переходу застави у право власності кредитора у випадку прострочення платежу або не викупу маєтку. Вона залишалася у кредитора до викупу. Заставне володіння історик права розглядав під кутом зору історичної школи права, яка в основу історичного розвитку народу поклала розвиток звичаєвого права [3, с. 67].

До появи праці М. Ф. Владимирського-Буданова “Церковные имущества в Юго-Западной России XVI” не були вирішені питання стосовно співвідношення та взаємодії церкви і держави. Також не були врегульовані питання про права церкви на нерухоме майно, про засоби придбання земель на Україні в першій половині XVI сторіччя. Михайло Флегонтович Владимирський-Буданов показав православну церкву як великого земельного власника, якому належали “міста, містечки, двори, фільварки, волості і села” [4, с. 27]. Крім того, підкреслюючи невідчужуваність церковного майна, визначив основні форми його придбання: за законом, пожалування, духівниці, обмін, купівля, пожалування. Він зазначав, що “головне земельне майно церкви здобувалося через пожалування, але велика маса дрібних земель безсумнівно складалася з приватних, дарчих та заповідних актів”. Вчений зазначав, що пожалування як джерело права власності з’являється на Україні з найдавніших часів і набуває найбільшого розвитку в XIV–XVI сторіччі.

Землеволодіння церковних і монастирських установ, за твердженням М. Ф. Владимирського-Буданова, “носили характер панських володінь” [5, с. 47]. Це було пов’язане з тим, що люди, які жили на цих землях, вносили поземельний оброк (“позем”) і підлягали церковному суду (з уплатою встановлених мит). Але основна його увага була зосереджена на визначенні прав церкв України на придбане майно.

Розглядаючи правові відносини між церквою і державою, М. Ф. Владимирський-Буданов довів, що на західних землях держава утверджувала в законах непорушність права власності церкви на земельне майно. На його думку, про це свідчить той факт, що на Україні землі монастирів були секуляризовані Катериною II та Миколою I, тоді як у Росії секуляризація існувала з XV сторіччя.

Багато місця вчений відводив “праву подання або подавання”, в якому проявилось ставлення держави до церкви на Україні. Патрони або подавці – особи, які записали церкві майно. М. Ф. Владимирський-Буданов вважав, що “запис церкві майна є акт вічного відчуження” і “із патронатства не виникає права зворотного відібрання майна, що було пожертвуване церкві” [6, с. 37]. Науковець вважав, що для України властиве “право подання”, яке поєднує в собі риси ктиторства і державного права [7, с. 156]. На його думку, головним патроном церкви був великий князь. До Брестської унії його втручання в церковні справи обмежувалося, але після Брестської унії почалося втручання світської влади в чисто релігійні справи православного населення.

Михайло Флегонтович Владимирський-Буданов показав, що, незважаючи на широкі повноваження патронів, вони не визнавали за собою прав власності на церковне майно. Держава могла порушити принцип невідчужуваності церковного майна тільки у випадку невиконання державних податків. Патрони були лише

опікунами церковних установ і майна, а дійсними власниками були церковні установи-монастирі, церкви, єпископатства.

Як бачимо, М. Ф. Владимирського-Буданова цікавила правова сторона державно-церковних відносин. Він показав шляхи придбання земель світськими і духовними приватними власниками України XIV–XVI сторіччя, вказав на умови володіння заставними землями і церковним нерухомим майном у XVI сторіччі. Отже, Михайло Флегонтович Владимирський-Буданов підкреслив широкі власницькі права українських церковних установ на землю, незважаючи на різні форми її придбання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Тарановский Ф.* Памяти М. Ф. Владимирского-Буданова. – Юридический вестник, 1916, кн. XIV. – М. – С. 88.
2. *Инн. Яковкин, М. Ф. Владимирский-Буданов.* Журнал Министерства Народного Просвещения (ЖМНП). – 1916. – № 11. – С. 35.
3. *Владимирский-Буданов М. Ф.* Поместное право: Чтения в историческом обществе Нестора-летописца. – Кн. 3. – К., 1889. – 117 с.
4. *Владимирский-Буданов М. Ф.* Церковні имущества в Юго-Западной России XIV века. – АЮЗР. – Ч. 8. – Т. 4. – 224 с.
5. *Новицкий И. П.* Очерки истории крестьянского сословия Юго-Западной России в XV–XVIII веке. – АЮЗР. – Т. 1. – Ч. 6. – К., 1876. – 141с.
6. *Владимирський-Буданов М. Ф.* Очерки из истории литовко-русского права. – Т. 1. Поместья литовського государства. – К., 1889. – 52 с.
7. *Владимирський-Буданов М. Ф.* Обзор истории русского права. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1995. – 640 с.

*Добровольський Я. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СТАНОВЛЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Починаючи з кінця двадцятого століття і по сьогоднішній день весь світ, кожна держава без виключення стала в тій чи іншій мірі під стяг ідеї глобалізації. Виходячи з цієї ідеї будують свою зовнішню політику провідні світові держави, її не може ігнорувати жодна держава світової спільноти. У цих умовах навіть питання внутрішньої політики будь-якої держави виходять за рамки цієї країни і виступають предметом пильної уваги урядів інших держав і міжнародних організацій. Під особливою увагою міжнародної спільноти знаходяться колишні держави Радянського Союзу, не є виключенням і Україна.